

KEKANGAN PERMASALAHAN TADBIR URUS DALAM MEMANTAPKAN INSTITUSI WAKAF: SOROTAN LITERATUR

Shahrina Romli

Fakulti Undang-undang, Governan & Hubungan Antarabangsa
Kolej Universiti Islam Melaka
Shahrina@kuim.edu.my

ABSTRAK

Tadbir urus yang baik merupakan aspek yang penting dalam pentadbiran wakaf kerana dapat memperkukuhkan keyakinan masyarakat dan seterusnya menggalakkan mereka untuk lebih banyak berwakaf. kajian ini dilakukan adalah untuk mengkaji permasalahan tadbir urus wakaf. Kajian ini adalah berbentuk kajian kualitatif dengan merujuk kepada artikel dan kajian-kajian terdahulu. Hasil kajian mendapati bahawa, terdapat beberapa permasalahan yang timbul menyebabkan institusi wakaf tidak dapat ditadbir uruskan dengan baik iaitu wujudnya kelemahan sistem pengurusan dan pentadbiran di mana terdapatnya kekurangan prasarana dan sumber manusia. Berlakunya ketidakseragaman fungsi MAIN di setiap negeri dan ketiadaan model urustadbir wakaf yang khusus sebagai panduan untuk membangunkan harta wakaf.

Kata kunci: *Tadbir urus wakaf, pemantapan, permasalahan.*

BARRIER IN GOVERNANCE ISSUES OF STRENGTHENING INSTITUTIONS WAKAF: LITERATURE

ABSTRAC

Good governance is an important aspect in the administration of waqf as it will strengthens the confidence of the community and further encourages them to contribute more in waqf. This study was conducted to observe the issues of waqf governance. This study is a qualitative study with reference to the article and previous studies. The results illustrated that, there are some problems that arise which cause waqf institutions unable to managed due to the fact of the weaknesses in the management and administration of the system where there is a lack of infrastructure and human resources. Also the occurrence of inconsistencies MAIN function in each state and the absence of a special endowment governance model as a guide to develop the waqf.

Keywords: *Waqf governance, stabilization, problem.*

PENDAHULUAN

Institusi wakaf telah diperuntukkan di bawah Enakmen Pentadbiran Agama Islam Negeri berdasarkan Jadual Ke 9 Perlembagaan Persekutuan. Bagi menyelaraskan pentadbiran tanah wakaf, Kerajaan Persekutuan meletakkannya di bawah tanggungjawab Jabatan Wakaf, Zakat dan Haji (JAWHAR), Jabatan Perdana Menteri. Oleh sebab hal ehwal wakaf merupakan urusan

negeri, adalah menjadi tanggungjawab negeri untuk mentadbiruruskannya mengikut lunas-lunas yang ditetapkan.

Pemantapan tadbir urus yang baik menjamin kekuatan dan pembangunan harta wakaf. Tadbir urus harta wakaf boleh dilihat dari pelbagai aspek termasuklah sistem pengurusan, sistem pentadbiran dan penguatkuasaan undang-undang bagi mengukuhkan lagi pemantapan pembangunan harta wakaf di Malaysia. Tanpa adanya perkara-perkara tersebut, tadbir urus harta wakaf akan menjadi lemah dan tidak tersusun dan seterusnya memberi kesan kepada pembangunan sistem ekonomi Malaysia yang mampan. Harta wakaf di Malaysia kini hampir mencecah nilai melebihi 60 juta . Dengan jumlah yang berkenaan, ia memerlukan satu sistem tadbir urus yang baik bagi memajukan tanah wakaf.

LATAR BELAKANG

Wakaf merupakan salah satu cara ibadah atau cara menghampiri diri kepada Allah (*taqarrub ilallah*) menerusi harta kekayaan. Ia merupakan salah satu ibadah kehartaan yang awal di dalam Islam yang diizinkan oleh Syarak. Dengan itu amalan wakaf telah menjadi satu tradisi kepada para pemerintah dan hartawan-hartawan muslimin di abad pertengahan Islam yang dilakukan secara meluas khususnya di Negara-negara Arab dan Asia Tengah. Sehingga di kebanyakan Negara Arab ditubuhkan satu kementerian khas untuk mengendalikan urusan harta wakaf disebabkan harta wakaf yang terlalu banyak dan tidak terurus.

Pengurusan harta wakaf ini memerlukan satu sistem tadbir urus yang baik bagi mengekalkan kedinamikan sistem tadbir urus yang teratur. Institusi wakaf memainkan peranan yang sangat penting terhadap pembangunan ekonomi sesebuah Negara. Institusi ini mampu menyediakan pelbagai kemudahan seperti pendidikan, pusat kesihatan, tempat ibadah, dan lain-lain lagi. Hal ini terbukti melalui sorotan sejarah zaman kegemilangan pemerintahan Khalifah Othmaniyyah yang banyak menjalankan operasi pemerintahannya dengan menggunakan sistem wakaf demi kesejahteraan ummah (Davut Gazi Benli, 2014).

Wakaf bukanlah sesuatu yang baru untuk diperkenalkan. Malah ia telah diamalkan sejak dari era pemerintahan sahabat dan tabiin yang terbukti berkesan. Seheinggakan kemuncak kepada gagasan wakaf pada zaman Khalifah Uthmaniyyah iaitu "Seseorang dilahirkan dalam rumah yang diwakafkan, tidur dalam buaian yang diwakafkan, membaca buku yang diwakafkan, mengajar dalam sekolah yang diwakafkan, menerima gaji daripada pentadbiran wakaf dan akhirnya bila mia mati kelak, urusan jenazahnya adalah atas pentadbiran wakaf dan ia dikuburkan dalam tanah perkuburan wakaf"

Oleh yang demikian, rentetan daripada itu, kita perlu mengkaji bagaimanakah sistem urustadbir itu dilaksanakan sehingga sedemikian rupa layaknya. Mungkinkah di sana ianya ada satu sistem tadbir urus yang baik, sistematik yang boleh dijadikan panduan dalam mentadbir urus sistem wakaf pada hari ini.

DEFINISI WAKAF DARI SEGI BAHASA DAN ISTILAH

Menurut Kamus Dewan edisi ke 4 (2005) mentakrifkan bahawa wakaf dari segi bahasa bermaksud sesuatu yang diberikan untuk kegunaan orang ramai sebagai derma atau tujuan keperluan yang berkaitan dengan agama Islam. Dalam bahasa Arab, wakaf adalah daripada perkataan *waqf* yang bermaksud berdiri atau berhenti. (Ibn Manzur: 1990). Selain itu juga, wakaf membawa maksud 'al-habs bererti tertahan dan membawa maksud wakaf dari sudut bahasa. Pada umumnya pengertian wakaf ialah menahan sesuatu yang diwakafkan daripada digunakan untuk sebarang urusan kecuali digunakan pada jalan Allah (al-Zuhayli: 2012).

Menurut Ihsan & Mohamed Ibrahim (2011), wakaf diambil dari perkataan Arab. Ianya membawa maksud hartanah yang dipegang bagi tujuan dan kepentingan tertentu untuk faedah bersama (Kafh, 2003; Chowdhury et al, 2011; Ismail et, al.2014). Ia juga merujuk kepada benda yang dipegang oleh Allah SWT yang dibahagikan bagi tujuan kebajikan (Hassan, 2004; Chowdhury et al.; 2011) serta membasmi kadar kemiskinan (Osman, 2010; Kahf, 2003). Ia juga merupakan harta yang disedekahkan atau diperuntukkan bagi tujuan tertentu (Yaakob, 2013). Lazimnya wakaf melibatkan duit (Chowdhury et.;al.; 2011) aset hartanah dan juga aset-aset lain (Harun et al.;2012). Manakala Hassan & Shahid (2010) menjelaskan hartanah wakaf boleh dikategorikan dalam beberapa perkara yang melibatkan rumah, makanan, kesihatan, pendidikan dan agama. Sumbangan tanah wakaf sentiasa wujud dari masa ke semasa oleh golongan orang Islam seharusnya dimanfaatkan sepenuhnya (Isa et al.,2011) bagi tujuan kebajikan.

Secara amnya, perkataan wakaf diambil dari perkataan arab (*waqf*) yang membawa maksud menahan, berhenti dan menegah. Wakaf dari sudut istilah bahasa bermaksud menahan barang yang dimiliki, tidak untuk dimiliki barangnya, tetapi untuk dimanfaatkan hasilnya untuk kepentingan orang lain (Heri Sukarmeni, 2012).

Dari sudut istilah Syarak wakaf ialah apa-apa harta yang ditahan hak pewakaf ke atas harta tersebut daripada sebarang urusan jual beli, pewarisan, hibah dan wasiat di samping mengekalkan sumber fizikalnya, untuk kebajikan dengan niat untuk mendekati diri pewakaf kepada Allah S .W.T. Mengikut pendapat jumur ulamak seperti imam al-Syafie, Abu Yusuf, Muhammad bin al-Hassan al-Shaybani dan ulamak Mazhab Hanbali berpendapat bahawa wakaf bermaksud menahan harta tertentu yang boleh dimanfaatkan dan keadaan harta tersebut mestilah bersifat kekal dan boleh dipindah milikkan serta pengurusannya diputuskan oleh pihak yang mewakafkannya dan tujuan wakaf adalah untuk kebaikan atau untuk perkaraperkara yang diharuskan bagi mendekati diri kepada Allah S.W.T. (Mohd Zamro Muda et.al, 2008).

Menurut Maulana Muhammad Ali, wakaf bererti penetapan yang bersifat abadi untuk memungut hasil dari barang yang diwakafkan untuk kepentingan seorang atau bersifat keagamaan yang bertujuan amal. Menurut kamus dewan edisi keempat, wakaf membawa maksud sesuatu yang diberikan untuk kegunaan orang ramai sebagai derma.

Mengikut Kanun Tanah Negara, tanah wakaf adalah rizab bagi tujuan keagamaan dan tanah wakaf pertanian yang kurang daripada 0.4 hektar tidak dibenarkan pemecahan sempadan. Manakala harta wakaf yang terlibat dalam aktiviti sewaan sebelum 31 Januari 1948 adalah

tertakluk kepada Akta Kawalan Sewa 1966. Wakaf juga boleh dikelaskan kepada dua jenis iaitu Wakaf Khas dan Wakaf Am.

Secara kesimpulannya, melalui definisi wakaf di atas dapat difahami bahawa wakaf merupakan satu perbuatan yang terpuji yang boleh memberi manfaat yang berterusan kepada masyarakat yang menerimaharta wakaf tersebut. Oleh itu, masyarakat perlulah ingat bahawa wakaf hanya bertujuan yang baik sahaja dan ianya bukannya bertujuan ke arah maksiat.

KAJIAN LITERATUR

Tanah wakaf adalah aset penting umat Islam dan seharusnya dibangunkan secara optimum dan efisien berdasarkan perancangan yang terperinci demi untuk memenuhi keperluan semasa. Pembangunan yang dilakukan di atas tanah wakaf memerlukan perancangan yang teliti agar ia dimanfaatkan sebaik mungkin. Walaubagaimanapun bukanlah satu perkara yang mudah untuk membangunkan sesuatu tanah wakaf di mana ia memerlukan usaha yang tinggi di mana terdapat pelbagai kekangan dan cabaran.

Baharuddin Sayin, Azri Bhari & Muhammad Hamizan Ab Hamid (2015) menjelaskan tentang jumlah kakitangan MAIN Selangor. Manakala Mustapahayuddin Abdul Khalim (2012) menjelaskan jumlah kakitangan MAIN Negeri Johor. Laporan Tahunan Majlis Agama Islam dan Adat Melayu Perak (2013) juga menjelaskan tentang jumlah kakitangan MAIN negeri Perak.

Noor Inayah (2014) menjelaskan tentang jumlah tenaga kepakaran masih tidak mencukupi dalam menguruskan tanah wakaf. Majid & said (2014) juga menyatakan perkara yang sama iaitu Kekurangan kakitangan di setiap MAIN mengakibatkan banyak tanah wakaf yang belum diproses pindah milik yang akhirnya menjurus kepada masalah pengisian pangkalan data yang tidak lengkap bagi merekod segala maklumat hartanah wakaf. Marziana Abd Malib, Ruzian Markom & Rusnadewi Abd Rashid (2015) memperlihatkan perkara yang sama dihadapi oleh MAIN iaitu kekurangan kakitangan, tiada pengkhususan kerja dan kepakaran.

Isu pengurusan sumber manusia yang paling kritikal dihadapi oleh MAIN. Sohaimi Mohd Salleh & Syarkawi Muhammad (2008). Pihak MAIN menghadapi masalah kekurangan sumber manusia dalam pelbagai bidang kepakaran untuk menguruskan institusi wakaf. Dalam masa yang sama, kakitangan MAIN yang terlibat dalam pengurusan wakaf juga dibebankan dengan pelbagai tugas lain. Manakala bahagian yang menguruskan wakaf ini kebiasaannya terdiri daripada tiga atau empat orang kakitangan yang diselia oleh seorang pegawai. (Abu Bakar Manat, 2007).

Abdul Halim (2005) dan shohaimi (2008) turut berpendapat bahawa ketidakberkesanan amalan wakaf adalah disebabkan juga oleh ketidakselarasan pengurusan wakaf antara negeri-negeri di Malaysia. Kedua, sumber kewangan yang terhad dan khidmat tenaga kerja yang kurang kepakaran telah mengehadkan pembangunan harta wakaf. Hal ini akhirnya akan menyebabkan harta wakaf menjadi terbiar dan tidak aktif. (Sanep & Nur Diyana, 2010).

Baharuddin, Asmak dan Salahudin (2006) juga menyatakan perkara yang sama iaitu kekurangan bilangan sumber manusia dan kakitangan MAIN yang akan menguruskan harta wakaf. Mohamad Zaim Ismail, Muhammad Ikhlas Roselee & Mohd Anuar Ramli (2015)

mengatakan bahawa dari segi pentadbiran, wakaf perlu diperbangun dan diperkembangkan lagi akan segala fungsi, produk dan kepentingannya dalam meningkatkan taraf hidup umat Islam.

Suhaili Sarif, Nor “Azzah kamri, Siti Mashitoh Mahmood & Muhammad Zaid Suhaimi (2015) menyatakan bahawa kekurangan kepakaran dan sumber manusia sering menjadi cabaran pengurusan harta wakaf di Malaysia di mana Majlis Agama Islam Negeri sebagai badan utama pentadbir harta wakaf banyak terbeban dengan masalah ini.

Sohaimi Mohd Salleh & Syarkawi Muhammad (2008) & Marziana Abd Malib (2014) menyatakan bahawa Kakitangan yang sepatutnya menguruskan harta wakaf terpaksa menguruskan perkara lain yang merupakan urusan pentadbiran semasa. Kekurangan kakitangan dalam bahagian pentadbiran juga mengakibatkan tadbir urus yang kurang sempurna. Penulisan Siti Rokyah (2005) menjelaskan bahawa pegawai Majlis Agama Islam tidak memiliki kepakaran dalam bidang kewangan serta perakaunan yang membolehkan mereka menghasilkan laporan yang berkualiti. Justeru yang sedemikian, masalah kakitangan MAIN yang tidak mencukupi menyebabkan urusan harta wakaf tidak dibangunkan.

Secara realitinya, pengurusan wakaf diletakkan di bawah MAIN sebagai pemegang amanah tunggal kepada semua harta wakaf di Malaysia. Perkara ini ditetapkan melalui perundangan bagi setiap negeri. Hal-hal berkaitan bidangkuasa MAIN amat penting bagi mewujudkan keseragaman dari segi undang-undang akan tetapi apabila masalah ini berlaku menyebabkan isu perundangan turut menjadi masalah dalam pembangunan institusi wakaf iaitu walaupun undang-undang yang digunakan hampir sama tetapi tiada keseragaman pentadbiran dan pengurusan (Abd Halim Ramli, 2005, Suhaimi B. M. Salleh 2008).

Hakikatnya, MAIN juga mempunyai kuasa untuk menetapkan peraturan dan tatacara perlaksanaan wakaf dan MAIN berhak melantik sebarang individu atau organisasi sebagai wakil dalam pengurusan aset wakaf dan menjana harta wakaf bagi perolehan hasil dalam bentuk sewaan dan dividen (Asharaf Mohd Ramli & Abdullah Jalil: 2012).

Bahkan bukan sahaja bidangkuasa MAIN sahaja yang berbeza tetapi juga fungsi unit Bahagian/ unit wakaf MAIN juga berbeza contohnya di Johor, fungsi bahagian wakaf ialah mengurus dan mentadbir kumpulan wang wakaf sebagai pemegang amanah wakaf, sebagai pemegang amanah harta-harta yang diwakafkan oleh umat Islam untuk tujuan-tujuan tertentu. Mentadbir dan mendaftar harta-harta wakaf. Mengagih harta –harta wakaf mengikut tujuan yang telah ditentukan oleh pewakaf. Memproses permohonan wakaf daripada pewakaf. Memelihara dan membangunkan harta wakaf yang berpotensi untuk dimajukan. Mengendalikan Saham Wakaf Johor dan mengagihkan hasil wakaf mengikut tujuan harta berkenaan diwakafkan (Mustapahayuddin Abdul Khalim, 2012).

Manakala di Perak pula ialah, fungsi unit wakaf ialah mentadbir dengan berkesan segala urusan wakaf di negeri Perak. Menguruskan segala hal yang berkaitan dengan wakaf dan melibatkan diri secara langsung dalam projek-projek pembangunan hartanah wakaf (www.maimpp.gov.my).

Di Selangor, wakaf diuruskan oleh Perbadanan Wakaf Selangor. Perbadanan ini berfungsi untuk memberi nasihat kepada Majlis berkenaan dengan dasar, cara, langkah yang perlu dilaksanakan dan diambil untuk menggalakkan pembangunan harta dan produk wakaf. Melaksanakan dan memberi kesan kepada apa-apa dasar, arahan atau perintah Malis berkenaan dengan pembangunan harta dan produk wakaf. Membangun, menerimapakai dan melaksanakan dasar, cara dan langkah mengenai pembangunan harta dan produk wakaf.

Begitu juga dinyatakan Baharuddin Sayin, Azri bhari & Muhammad hamizan Ab Hamid (2015) bahawa, pada setiap penghujung tahun, MAIN perlu menyatakan dan membentangkan laporan tahunan kewangan wakaf, termasuk aset dan tanggungan di dalam warta kerajaan secara tepat dan jelas serta telah disahkan oleh audit. Walaubagaimanapun terdapat juga negeri-negeri yang tidak patuh akan hal yang demikian (Baharuddin Sayin, Azri bhari & Muhammad hamizan Ab Hamid (2015)). Berikut merupakan jadual yang menunjukkan tentang Analisis Kepatuhan terhadap arahan pelaporan dan perbelanjaan wakaf dalam Warta Kerajaan Negeri (2015).

Negeri	Warta Kerajaan Negeri bagi Tahun				
	2012	2011	2010	2009	2008
Johor	TP	TP	TP	TP	TP
Perak	TP	TP	TP	TP	TP
Pulau Pinang	TP	P	TP	TP	TP
Selangor	TP	TP	TP	TP	TP
Terengganu	TP	TP	TP	TP	TP

(Petunjuk: TP:Tidak Patuh. P: Patuh)

Berdasarkan jadual berikut, menunjukkan bahawa MAIN disetiap negeri berbeza bidangkuasa dan tidak menjalankan tanggungjawab seperti yang dinyatakan dalam Enakmen Wakaf yang menghendaki bahawa setiap MAIN perlu melaporkan aktiviti dan kewangan disetiap hujung tahun. Ketidakteraturan dan ketidakselarasan ini menimbulkan banyak konflik dalam menguruskan harta wakaf. Masalah ini berpunca daripada data dan maklumat harta wakaf yang tidak dikemaskini serta terdapat masalah nama dan fungsi bahagian atau unit pentadbiran yang juga tidak seragam. Ini menyebabkan ketidakberkesanan urustadbir wakaf oleh MAIN (Abdul Halim Ramli, 2005).

kekurangan dana ini menyebabkan pembangunan tidak dapat dilaksanakan dan diurustadbirkan (Rohayati Hussin & Rusnadewi Abd Rashid). Sanep Ahmad dan Nur Diyana Bt Muhamed (2011) dalam penulisannya juga menyatakan bahawa kekurangan dana juga menjadi antara punca utama menyebabkan harta wakaf tidak dapat dibangunkan.

Siti Mashitoh Mahamood (2007) juga menyatakan perlunya pembentukan dana wakaf yang berlandaskan syariah dan undang-undang. Telah banyak produk wakaf kontemporari ditawarkan oleh pelbagai pihak seperti saham wakaf, penerbitan sukuk, wakaf tunai, pelan takaful wakaf, wakaf REIT, bon wakaf dan sebagainya. Pembentukan dana wakaf ini dapat memberi manfaat kepada Negara lebih lagi kepada penerima manfaat yang memerlukan. Walaubagaimanapun, semua produk berasaskan wakaf ini perlulah mematuhi hukum Syarak. Pembentukan dana wakaf juga dapat memenuhi keperluan sosio ekonomi umat Islam.

Hailani Muji Tahir (2010) juga menjelaskan bahawa bagaimana pelaksanaan idea wakaf di UKM. Beliau menjelaskan garis panduan yang telah ditetapkan oleh Syariat Islam dalam menjana dana wakaf dan agihannya. Di samping menjelaskan beberapa perkara penting dalam menangani isu-isu semasa termasuk idea penswastan dalam Negara Islam dan pada hakikatnya, dana wakaf adalah satu sistem wakaf harta yang paling unik dan mampu menyelesaikan banyak masalah ekonomi Negara.

Siti Alawiah Siraj 2012: Marziana Abd Malib 2014: Latiff Azha et.al.2013) juga mengatakan perkara yang sama bahawa aspek kewangan telah menjadi satu penyebab kepada kelembapan pembangunan harta wakaf di Malaysia terutamanya yang melibatkan sektor hartanah. Akibat kekurangan dana, projek-projek pembangunan yang telah dirancang dengan teliti tidak dapat dilaksanakan. Sebagai contoh, tanah wakaf di panchang Bedena Selangor yang empunyai keluasan tanah seluas 25 ekar tetapi tidak dapat dibangunkan kerana ketiadaan dana yang cukup untuk tujuan pembangunan (Marziana Abd Malib 2014).

Oleh yang demikian, apakah disebabkan kekurangan dana menjadikan ianya satu permasalahan menyebabkan usaha tadbir urus tidak dapat dilaksanakan. Apakah mungkin tiada lagi usaha lain yang boleh difikirkan untuk melaksanakan pembangunan wakaf dan apakah tidak boleh mendapatkan bantuan daripada masyarakat di luar sana untuk membuat sumbangan melalui kutipan derma daripada masyarakat sedangkan masyarakat di luar sana begitu ramai yang ingin menderma cumanya tiada jalan atau cara bagaimanakah untuk menderma.

Justeru dari itulah timbul pula kekangan-kekangan bidangkuasa Majlis Agama Islam Negeri yang menyukarkan untuk kutipan di buat kepada masyarakat yang tidak seragam. Keadaan ini berdasarkan dapatan awal yang telah dibuat oleh penyelidik melalui temubual pihak KUIIM dengan pihak Majlis Agama Islam Melaka (Temubual bersama Ust Nasree Bucik (Penolong Pegawai Wakaf) & Us Mazfazil Ismail (Penolong Pegawai Sumber Am) pada tarikh 8 Septemebr 2014) berkaitan dengan kutipan dana wakaf di mana pihak MAIM hanya memberikan keizinan bagi pihak KUIIM untuk menjalankan kutipan dana wakaf di sekitar daerah Kuala Sungai Baru bagi tempoh enam bulan sahaja dan tidak boleh melepasi had kadar persekitaran yang dibenarkan oleh pihak MAIM bagi mengutip dana wakaf.

Selain itu, ketiadaan model urustadbir wakaf yang khusus sebagai panduan juga menjadikan punca bahawa pembangunan wakaf tidak dapat dimajukan. Setakat ini belum lagi terciptanya model urustadbir yang khusus dalam mentadbir harta wakaf yang boleh dijadikan role model kepada negeri-negeri lain untuk memajukan pembangunan wakaf. Dalam syarikat awam, kod urustadbir inilah yang meyakinkan orang awam untuk melabur. Oleh yang demikian, di mana kaedah ini boleh digunakan untuk menjadikan sistem pengurusan wakaf lebih kemas dan sistematik dan membantu jawatankuasa mencapai keputusan yang lebih baik tanpa mengeneipkan kepentingan kelestarian wakaf. Sistem kod urustadbir ini juga banyak digunakan oleh syarikat awam yang banyak melibatkan pelbagai pihak stakeholder dan dalam masa yang sama tidak mengeneipkan objektif syarikat begitu juga wakaf. Jawatankuasa perlu menimbangkan kepentingan stakeholder dalam membuat keputusan tanpa mengabaikan objektif utaaam iaitu bermotifkan kebajikan dan kelestarian serta kesinambungan faedah wakaf. Konsep kod urustadbir boleh menyeragamkan pengurusan lebih-lebih lagi dalam proses membuat keputusan yang terbaik.

Akan tetapi apa yang dilihat adalah wujudnya Enakmen yang berkaitan perundangan wakaf sahaja. Terdapat hanya tiga buah negeri sahaja yang mempunyai Enakmen wakaf yang khusus iaitu negeri Selangor, Negeri Sembilan dan Melaka sahaja. Dalam ketiga-tiga negeri ini, wakaf yang nampak membangunnya hanyalah negeri Selangor sahaja di mana wujud pelbagai institusi untuk membangunkan harta wakaf seperti Yayasan Wakaf Selangor dan Perbadanan Wakaf Selangor yang kini sedang mengorak langkah bagi memajukan harta wakaf di Malaysia. Begitu juga dengan negeri Johor, walaupun tidak mempunyai Enakmen wakaf yang khusus, akan tetapi boleh mengorak langkah menuju arus bagi membangunkan harta wakaf di Johor. Kesannya, wujudnya penubuhan Johor Corporation Berhad (JCorp).

Kajian menunjukkan bahawa institusi tersebut tidak lagi tertumpu kepada pembangunan tanah semata-mata. Ia mula mengambil langkah dengan memperkenalkan beberapa kaedah pembangunan wakaf yang bersifat kontemporari seperti wakaf tunai, wakaf sukuk, saham wakaf, wakaf saham dan sebagainya. Bentuk wakaf yang paling kontemporari di Negara ini ialah pelaksanaan wakaf korporat yang diperkenalkan oleh Johor Corporation (JCorp). Wakaf korporat ini dipercayai merupakan yang pertama dilaksanakan oleh sebuah institusi bisnes korporat di dunia. Ia diuruskan oleh anak syarikatnya iaitu waqaf an-Nur Corporation Berhad (WANCorp) yang merupakan sebuah syarikat berhad dengan jaminan JCorp sendiri.

Justeru yang demikian, bagaimanakah negeri Johor yang tidak mempunyai Enakmen wakaf yang khusus mengorak langkah untuk membangunkan harta wakaf. Apakah cara dan bagaimanakah proses itu berlaku, panduan manakah yang diikuti olehnya bagi membangunkan harta wakaf tersebut. Aspek beginilah yang ingin kita jadikan panduan supaya menjadi ikutan kepada negeri-negeri yang lain.

ANALISIS TINJAUAN LITERATUR

BIL.	PENULIS	PERBINCANGAN/ HASIL KAJIAN
1.	Noor Inayah (2014), Majid & Said (2014) Marziana Abd Malib, Ruziah Markom & Rusnadewi Abd Rashid (2015), Abu Bakar Manat (2007) Nor Azzah Kamri, Siti mashitoh Mahmood & Muhammad Zaid Suhaimi (2015)	<ul style="list-style-type: none">• Jumlah tenaga kepakaran masih tidak mencukupi dalam urustadbir wakaf. Menghadapi masalah kekurangan sumber manusia dalam pelbagai bidang kepakaran untuk menguruskan institusi wakaf.
2.	Ashraf Mohd Ramli & Abdullah Jalil (2012) Mustapahayuddin Abdul Khalim (2012) Abd Halim Ramli (2005), Suhaimi Bin M. Salleh (2008), Ahmad Furqan (2012)	<ul style="list-style-type: none">• Ketidakteraturan fungsi MAIN disetiap negeri menyukarkan urusan urustadbir wakaf untuk memajukan Negara. Bukan setakat bidnagkuasa sahaja yang berbeza bahkan nama setiap fungsi dan unit juga berbeza.• Ketiadaan model wakaf yang khusus untuk menjalankan urustadbir. Tiada panduan dan kekangan dari sudut undang-undang.

PENUTUP

Di Malaysia, didapati masih banyak harta wakaf yang berpotensi untuk dibangunkan, akan tetapi sehingga kini masih belum dimajukan sewajarnya. Malahan, banyak harta wakaf yang tidak ada rekod dan maklumat sistematik. Hal ini tidak sewajarnya berlaku. Oleh itu, penubuhan pemusatan institusi wakaf dan penambahbaikan konsep wakaf perlu dilaksanakan. Tanpa pendekatan ini, institusi wakaf tidak mungkin berkembang maju dan dapat dikendalikan secara tersusun dan menyeluruh. Pentadbiran dan pelaksanaan institusi dan produk wakaf memerlukan perubahan yang drastik untuk ia berperanan secara lebih efektif dan perkasa.

RUJUKAN

- Anan C. Mohd. (2012). *Pembangunan Wakaf: Pengalaman Malaysia*. Kertas kerja dibentangkan di Seminar Wakaf Serantau 2012: Kuala Lumpur.
- Asmak Ab Rahman. (2009). *Peranan Wakaf Dalam Pembangunan Ekonomi Umat Islam & Aplikasinya di Malaysia*. Jurnal Syariah. Vol 17. No 1.
- Baharuddin Sayin, Asmak Ali dan S.Salahudin Suyurno. (2006). *Pengenalan Pengurusan Wakaf di Malaysia*. Shah Alam: Pusat Penerbitan Universiti (UPENA) Universiti Teknologi Mara.
- Sanep Ahmad & Nur Diyana Muhamed. (2011). *Institusi Wakaf dan Pembangunan Ekonomi Negara: Kes Pembangunan Tanah Wakaf di Malaysia*, Paper Presented at the Persidangan Kebangsaan Ekonomi Malaysia ke VI. Melaka. 5-7 Jun 2011.
- Siti Mashitoh Mahamood. (2007). *Pembentukan Dana Wakaf Menurut Perspektif Syariah Dan Undang-undang*. Jurnal Syariah Volume 15 No 2.
- Siti Zakiah Ali & Hairunnizam Wahid. (2014). *Peranan dan Kepentingan Dana Wakaf institusi Pendidikan Tinggi di Malaysia*. Paper presented at the Prosiding PERKEM ke -9.
- Najibah Mustaffa & Mohd Zamro Muda. (2014). *Pengurusan Wakaf Pendidikan Di Institusi Pengajian Tinggi Malaysia: Satu Sorotan Literatur*. International Journal of Management Studies, 21 (2), 63-81.